

Калимова Асемгуль Джамбуловнаның
«Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын
қалыптастыру» тақырыбында
6D010200 - «Бастауыш оқытудың педагогикасы мен әдістемесі»
мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алуға арналған
диссертациялық жұмысының
АҢДАТПАСЫ

Жұмыстың жалпы сипаттамасы. Диссертациялық зерттеу болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктіріп оқытуға дайындығын қалыптастыруға арналған.

Зерттеудің өзектілігі Қазақстан Республикасындағы білім беру жүйесінің әлемдік білім беру кеңістігіне кірігу, инновациялық нарықтық экономиканы қалыптастыру жағдайларында, еліміздің бәсекеге қабілеттілігінің, ғылымды, инновациялар мен технологияларды дамытудың негізгі буыны ретінде адами капиталға мұқтаж екендігімен айқындалады. Мұндай қажеттілік, инновациялық білім беру парадигмасы, халықаралық стандарттардың талаптарына сәйкес, жоғары кәсіптік білім беру сапасын арттыру мәселесіне, сонымен қатар әлемдік еңбек нарығында білікті, бәсекеге қабілетті түлектерді даярлауға икемді ден қоятын стратегиялық міндеттерінің бар болуымен түсіндіріледі. Сәйкесінше, шығармашылық ізденіске, білім беру әлеуетін жүзеге асыруға және инновациялық өзгерістерге дайын, жаңа формациядағы педагогтерге деген қажеттілік артып келеді.

Білім беру жүйесін дамытуға байланысты, бастауыш мектеп оқушыларының зияткерлік әлеуетін дамыту перспективасында нәтижелі болып табылатын, бастауыш мектептің педагогикалық үрдісінде кіріктірілген оқытуды жүзеге асыруға педагог кадрларды даярлау өзекті болып табылады. ҚР «Білім туралы» Заңы, «Педагог» кәсіптік стандарты, ҚР Жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты, Қазақстан Республикасында жоғары білімді және ғылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы, ҚР «Педагог мәртебесі туралы» Заңы және басқа да білім беру саласындағы нормативтік-құқықтық құжаттарда озық кадрлармен қамтамасыз ету мәселелеріне баса назар аударылады.

Сонымен қатар, Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты, Бастауыш білім беретін пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тұтастай алғанда білім беру үдерісі және оның ішінде кіріктірілген оқытуды жүзеге асыру үшін заңнамалық база болып табылады. Білім беру саласындағы саясатты іске асырудың күтілетін нәтижелеріне «құзыреттер мен дағдыларды ұдайы жетілдіру, ал оқыту үрдісінде қарапайым деңгейден (білім, түсіну, қолдану) жоғары деңгейге (талдау, жинақтау, бағалау) дейін білім алушылардың ойлау дағдыларын қалыптастыру қажет» жатады. Бастауыш мектепте кіріктірілген оқыту, педагогикалық ғылым мен тәжірибеде білім беру үрдісін ұйымдастырудың мақсаттары, қағидаттары мен мазмұнының бірлігі ретінде ұсынылған, оның жұмыс істеу нәтижесі білім алушылардың кіріктірілген

білімдерін, практикалық іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыру болып табылады, сондықтан болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындауды біз олардың кәсіби құзыреттілігін дамытумен байланыстырамыз.

Зерттеу мәселесінің ғылыми өңделу дәрежесі. Болашақ мұғалімдерді даярлау аспектісінде кәсіптік білім беру саласындағы Н.Д.Хмель, С.Т.Каргин, Л.А.Шкутина, Ш.Т.Таубаева, К.М.Кертаева, Н.Э.Пфейфер, С.К.Абильдина, Р.К.Бекмагамбетова, Г.К.Ахметова, А.К.Мынбаева, Н.А.Маликова және басқаларының зерттеулері теориялық-әдіснамалық бағдар болады.

Қазіргі уақытта М.Г.Чепиков, В.С.Безрукова, Ю.А.Берулава, Н.М.Белянкова, А.Я.Данилюк, Н.К.Чапаев, В.К.Сидоренко, Л.Г.Савенкова, Е.Ю.Сухаревская, О.Ю.Ужан, Ю.М.Колягин, Ю.Ю.Колесниченко, О.Д.Листунов, В.В.Левченко, С.Г.Шпилеваның еңбектерінде болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктіріп оқытуға дайындығын қалыптастыру мәселесі бойынша теориялық-әдіснамалық база құрылды.

Қазақстан Республикасында кіріктіріп оқыту мәселесінің ғылыми-теориялық базасын, А.А.Бейсенбаева, Р.К.Аббасова, Н.А.Оразахынова, Г.А.Мендигалиева, Ә.Б.Түркменбаев, Г.К.Шолпанкулова, Д.Ж.Кишибаева, Т.Б.Байназарова, Ш.А.Убниязова, А.А.Куралбаева, С.А.Фейзулдаева, Л.А.Лебедева және басқаларының еңбектері құрайды.

Кіріктірілген оқыту саласында педагог кадрларды кәсіби даярлаудың шетелдік тәжірибесі, S.M. Drake, T. Lehmann, J.Lee, J.E.Turner, Leovigildo Lito D. Mallillin, Eduardo A. Carag, Jocelyn B. Mallillin, Regilito D., P.Worawuth, S.Prayuth, S.Kanokorn, K.Udomporn, A.Chadchawarn, P.Wilawan зерттеулерде көрініс тапты.

Жоғарыда аталған ғылыми жұмыстар нәтижелерінің маңыздылығын назарға ала отырып, бір жағынан, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін кіріктірілген оқытуға даярлау мәселесін әзірлеу ұзақ даму тарихына ие болып отыр және білім берудің өзекті бағыттарының бірі болып табылатынын, екінші жағынан, бұл мәселе Қазақстан Республикасында жоғары білім теориясы мен тәжірибесінде арнайы зерделеу нысанасы болмағанын нақтылау қажет.

Бастауыш білім берудің жаңартылған мазмұнын мектеп тәжірибесіне жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламаларын ендіру мұғалімдерден жаңа жағдайларды еркін бағдарлауға, кіріктірілген оқыту мүмкіндіктерін толыққанды пайдалануға, педагогикалық инновацияларға бейімделуге және қоғамның әлеуметтік-экономикалық дамуының заманауи перспективалы үдерістеріне жылдам әрекет етуге мүмкіндік беретін тиісті іс-шараларды жүзеге асыруды талап етіп отыр. Ғылымның әртүрлі салаларындағы ғылыми білімді интеграциялау негізінде бастауыш сынып оқушыларында қоршаған әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыру идеясы, біздің ойымызша, бастауыш білім берудің оқу бағдарламаларының барлық жаңартылған мазмұнын біріктірді, оны біздің көзқарасымыз бойынша, олардың оқуға ынтасын арттыру үшін, бастауыш сынып оқушыларының кіріктірілген білімін, пәнаралық, пәнішілік және интеграцияның басқа түрлерін пайдалану ерекшеліктерін және де интеграциясының басқа да түрлерін қолдана отырып, олардың негізінде

шығармашылығы мен сыни ойлауын дамыта отырып, мүмкін ең жақсы жолмен жүзеге асыра алуға мүмкін болар еді.

Сонымен қатар, Қарағанды мен Павлодардағы бастауыш сынып мұғалімдерінің іс-әрекетіне талдау жасалып, кіріктірілген оқытуды тиімді жүзеге асыруда олардың 63%-ның білім, білік, дағдылары жеткіліксіз екендігі анықталды: сауалнамада берілген жауаптарында олардың кіріктірілген сабақтарды жоспарлауда және өткізуде қиындықтарға тап болғанын, оларды жоспарлау және дамыту кезеңінде әдістемелік көмекке мұқтаж екендіктерін көрсетті. Бастауыш сынып мұғалімдерімен қолданылатын кіріктірудің ең көп таралған әдісі - интуитивті деңгейде жиі қолданылатын пәнаралық байланыс.

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасында жоғары кәсіби білім беруді одан әрі жетілдірудің басым бағыттарының бірі «... педагогикалық білім беру жүйесі мен жалпы білім беретін мектептерді жаңартудың жалпы үдерістері арасындағы алшақтықты еңсеру және оларды оқу орындарының практикалық іс-әрекетінде одан әрі дамыту» болып табылады. Алайда, «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» білім беру бағдарламасын талдау нәтижесі көрсеткендей, күтілетін оқу нәтижелері болашақ мұғалімдердің теориялық білімдері мен практикалық дағдылары, тұлғалық және кәсіби сапалары, бастауыш сынып оқушыларына кіріктірілген оқытуды жүзеге асыруға қажетті сапаларды толық көрсетпейді, бұл өз кезегінде біздің зерттеуіміздің контекстінде қойылған мақсаттарға қол жеткізу үшін болашақ мұғалімдерді оқыту үдерісін оқу-әдістемелік материалдармен толықтыруды талап етеді.

Осылайша, жоғары оқу орнындағы болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау теориясы мен тәжірибесінің жағдайы, қазіргі жағдайда күшейіп келе жатқан бастауыш білім беру мазмұнының өзгеру тенденцияларының шарттарында, бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуды қолдануға байланысты, бастауыш білім берудің жаңартылған мазмұнының талаптары мен мұғалім-практиктердің бастауыш сынып оқушыларын оқытудың жаңа тәсілдерін, әдістерін, құралдарын қолдануға және олардың оқу бағасын бағалауға дайын еместігі, сонымен қатар болашақ мұғалімдердің бастауыш сынып оқушыларын кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру қажеттілігі мен оларды ЖОО жағдайында осы қызмет түріне оларды дайындаудың тиісті технологиясының болмауы арасында арасындағы сәйкессіздікті ашты.

Қарама-қайшылықты шешу және білім алушылардың осы қызмет түріне дайындығын қалыптастырудың ғылыми негізделген тәсілдерін анықтау, қазіргі қоғамның және білім беру жүйесінің талаптарына сәйкес, оның әлеуметтік құрылымы ретінде бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға болашақ мұғалімдерді даярлаудың формаларын, әдістері мен құралдарын іздеуден тұратын зерттеу мәселесін анықталды, бұл «**Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру**» атты диссертациялық зерттеу тақырыбын таңдауға себепші болды.

Зерттеу мақсаты – болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын теориялық негіздеу, оларды аталған қызмет түріне дайындау технологиясын тәжірибелік дамыту және сынақтан өткізу.

Зерттеу нысаны – ЖОО-ның педагогикалық процесс.

Зерттеу пәні – болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығы.

Зерттеудің болжамы – егер де ЖОО-ның педагогикалық үрдісінде, біз әзірлеген технология енгізілсе, онда болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығының қалыптасу деңгейі артады, өйткені олар бастауыш сынып оқушыларын кіріктірілген оқытудың білімдері, іскерліктері мен дағдыларының жиынтығын игеруге және кәсіби маңызды қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған қызметке тартылатын болады.

Ұсынылған болжамды тексеру үшін төмендегі **зерттеу міндеттерін** шешу қажет:

1. Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастырудың ғылыми-теориялық негіздерін ашу.

2. Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру бойынша, ЖОО-ның педагогикалық үрдісінің мүмкіндіктерін анықтау.

3. Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастырудың теориялық моделін жобалау.

4. Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру технологиясын әзірлеу және оның тиімділігін эксперимент түрінде тексеру.

Зерттеудің жетекші идеясы бастауыш сынып оқушылары әлемінің жүйелі дүниетанымы мен біртұтас бейнесін қалыптастыру болашақ мұғалімдердің осы қызмет түріне дайындығының қалыптасу деңгейімен анықталатын бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуды тиімді асыруға байланысты.

Зерттеудің әдіснамалық базасын ғылыми білімді кіріктіру әдіснамасы туралы маңызды қағидалар құрайды:

– философияда: кіріктіру және саралау үрдістерінің диалектикалық бірлігі туралы (Б.А.Ахлибинский, С.А.Седов, Э.С.Маркарян, А.Д.Урсул, В.Ф.Моргун, В.Г.Левин, М.Г.Чепиков және басқалары); ғылым салаларының кірігуі туралы (Б.М.Кедров, О.М.Сичивица, Г.Павельциг және басқалары).

– психофизиология және психологияда: бас миының біртұтас қызметі туралы теория (И.П.Павлов, И.М.Сеченов); анализаторлардың өзара әрекеттесу теориясы (П.К.Анохин, В.М.Бехтерев); ақыл-ой әрекеттерін кезең-кезеңімен қалыптастыру теориясы (Н.Ф.Талызина, П.Я.Гальперин); ақыл-ой әрекетінің ассоциативті-рефлекторлық табиғат теориясы (Ю.А.Самарин); аффект пен интеллект бірлігі теориясы, тұлғаның дамуындағы оқытудың жетекші ролі (Л.С.Выготский); баланың дамуының екі тенденциясы туралы теория (Н.Н.Поддьяков).

– педагогикада: оқытудағы ғылыми білімді кіріктіру идеялары (Я.А.Коменский, Дж.Локк, Ж.Ж.Руссо, И.Г.Песталоцци, В.О.Сухомлинский, А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, М.Әуезов, Ж.Аймауытов және басқалары); педагогикалық теория мен тәжірибедегі кіріктіру үрдістері (В.С.Безрукова); бастауышта оқыту теориясы мен тәжірибесіндегі білім беру үрдісінің мазмұнын кіріктіру мәселесі (Е.Ю.Сухаревская); жалпы кәсіптік білім беруді кіріктіру тұжырымдамасы (М.Н.Берулава); бастауыш кәсіптік білім берудің кіріктірілген

мазмұнының тұжырымдамасы (Л.Д.Федотова); педагогикалық кіріктірудің логикалық-мазмұндық негіздері мен нормативтік сұлбалары (Ю.С.Тюников); білім беруді кіріктіру теориясы (А.Я.Данилюк).

Зерттеудің теориялық базасын ғылыми тәсілдер негізделген теориялар құрайды:

- жүйелі (И.В.Блауберг, В.Н.Садовский, Э.Г.Юдин);
- іс-әрекеттік (А.Н.Леонтьев, Г.П.Щедровицкий);
- жеке тұлғаға бағдарланған (В.В.Сериков, И.С.Якиманская);
- құзыреттілік (А.В.Хуторский, И.А.Зимняя, В.А.Болотов, В.И.Байденко);
- кіріктірілген (В.С.Безрукова, М.Н.Берулава, Н.К.Чапаев, Е.Ю.Сухаревская, В.В.Левченко).

Зерттеу әдістері:

– теориялық – ҚР Білім беру саласындағы зерттеу және нормативтік-құқықтық құжаттамалар мәселесі бойынша философиялық, теориялық-әдіснамалық, психологиялық-педагогикалық, анықтамалық әдебиеттерді талдау, жалпылау және жүйелеу әдістері, контент-талдау, үлгілеу;

– эмпирикалық - психологиялық-педагогикалық әдістер кешені: сауалнама, тестілеу, тікелей және жанама бақылау, әрекет өнімдерін талдау, педагогикалық эксперимент;

– математикалық статистика әдістері: статистикалық өлшемдердің сапалық және сандық талдауы, деректерді визуализациялау әдісі.

Зерттеудің дереккөздері. ҚР-ның білім беру саласындағы ресми үкіметтік материалдары мен нормативтік-құқықтық құжаттары; зерттелетін мәселенің мәні мен мазмұнын айқындайтын қазақстандық, ресейлік, шетелдік ғалымдардың философиялық, психологиялық-педагогикалық еңбектері; философиялық, психологиялық-педагогикалық, энциклопедиялық сөздіктер, анықтамалықтар, монографиялар; әртүрлі деңгейдегі республикалық, ғылыми-тәжірибелік, халықаралық конференциялардың жинақтарында жарияланған материалдар; зерттеу мәселесі бойынша оқу және оқу-әдістемелік құралдар болып табылады.

Зерттеу 2018 – 2024 жж. аралығында үш кезеңде жүргізілді:

Бірінші кезең (2018 – 2020 жж.) - іздену-теориялық. Осы кезеңде білім беру саласындағы зерттеу және нормативтік-құқықтық құжаттама мәселесі бойынша философиялық, теориялық-әдіснамалық, психологиялық-педагогикалық, анықтамалық әдебиеттерге ғылыми-теориялық талдау ұйымдастырылды; диссертациялық зерттеудің негізгі бағыттары анықталды; зерттеудің ғылыми аппараты тұжырымдалды. Болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындаудың теориялық моделі жасалды. Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығының критерийлері мен көрсеткіштері анықталды және негізделді.

Екінші кезең (2021-2023 жж.) - эксперименттік. Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру бойынша ЖОО-ның педагогикалық үрдісінің мүмкіндіктері айқындалды. Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын

калыптастырудың нәтижелілігін бағалау мақсатында тәжірибелік-педагогикалық жұмыс жүргізілді.

Үшінші кезең (2023-2024 жж.) – қорытындылау-талдау. Эксперимент барысында нәтижелерді түсіндіру, диагностика деректерін талдау және жүйелеу жүргізілді, болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру бойынша негізгі тұжырымдар мен тәжірибелік ұсыныстар жасалды. Зерттеу нәтижелері диссертация түрінде рәсімделді.

Зерттеу базасы: эксперимент екі университетте – «Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті» КеАҚ (ҚарУ) және «Ә.Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті» КеАҚ (ППУ), «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» білім беру бағдарламасының студенттерімен жүргізілді.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы мен теориялық маңыздылығы төмендегілерге негізделеді:

– болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындаудың ғылыми-теориялық негіздері ашылды; «бастауыш сынып оқушыларын кіріктірілген оқыту» және «болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығы» ұғымдары нақтыланды;

– бастауыш мектепте аталған қызмет түріне болашақ мұғалімдерді дайындауда университеттің педагогикалық үрдісінің мүмкіндіктері анықталды;

– болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындаудың теориялық моделі жасалды; болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын өлшейтін жүйе әзірленді;

– болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындау технологиясы әзірленді.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру үрдісінде оқу-әдістемелік материалдарды қолданудың тиімділігі әзірленіп және эксперименталды түрде тексерілді, ол төмендегілерді қамтиды:

– бастауыш мектепте пәнаралық байланыстар мен білімді кіріктіру негіздерін білуді қалыптастыруға бағытталған «Білім берудегі ғылыми білімді кіріктірудің теориялық негіздері» семинары;

– ғылыми-теориялық білімді жүйелеу, бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуды жүзеге асыру үрдісінде болашақ мұғалімдердің тәжірибелік дағдыларын кеңейту үшін «Бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуды ұйымдастырудың ерекшеліктері» элективті курсы;

– болашақ мұғалімдердің ғылыми білімдері мен тәжірибелік шеберліктері мен дағдыларын тереңдету үшін, «Бастауыш сынып оқушыларын оқытуда ғылыми білімді кіріктіру негіздері» оқу құралы (28.04.2021 жылы ППУ Ғылыми кеңесімен басып шығаруға ұсынылды, № 8 хаттама);

– білім беру үрдісінде педагогикалық кіріктіру негіздерін терең түсінуді қалыптастыру үшін «Оқытудағы кіріктірудің ғылыми-теориялық негіздері» автоматтандырылған оқыту бағдарламасы (Авторлық құқықпен қорғалатын

нысандарға, құқықтардың мемлекеттік тізіліміне мәліметтер енгізу туралы 28.10.2022 жылғы №29789 куәлік);

– бастауыш мектепте кіріктірілген тәсілді қолдануда білім алушылардың әдістемелік және тәжірибелік дағдыларын дамыту үшін, «Бастауыш сынып оқушыларын оқытуда кіріктірілген тәсілді іске асыру» электронды оқулығы (Авторлық құқықпен қорғалатын нысандарға құқықтардың мемлекеттік тізіліміне мәліметтерді енгізу туралы 06.06.2023 жылғы № 36764 куәлік);

– «Бастауыш сынып оқушыларының кіріктірілген білімін қалыптастыруға арналған тапсырмалар жинағы» автоматтандырылған оқыту бағдарламасы (Авторлық құқықпен қорғалатын нысандарға құқықтардың мемлекеттік тізіліміне мәліметтерді енгізу туралы 03.07.2020 жылғы № 11253 куәлік) және «Бастауыш сынып оқушыларына арналған кіріктірілген тапсырмаларды орындау бойынша семинар» автоматтандырылған оқыту бағдарламасы (Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізіліміне мәліметтерді енгізу туралы 26.05.2021 жылғы № 17985 куәлік);

– бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуды жүзеге асырудың теориялық білімі мен тәжірибеге бағытталған шеберліктері мен дағдыларын қалыптастыру үшін, «Бастауыш мектепте кіріктірілген оқыту» жаппай ашық онлайн курсы;

– болашақ мұғалімдердің бастауыш сынып оқушыларын кіріктірілген оқытуға дайындығының критерийлері мен көрсеткіштері әзірленді.

Оқу-әдістемелік материалдары жоғары оқу орындарының оқу үрдісінде, педагогикалық кадрларды арттыру жүйесінде, білім беру ұйымдарының әдістемелік қызметтерінде, сондай-ақ бастауыш білім беру педагогтарының өзін-өзі тәрбиелеуінде пайдаланылуы мүмкін.

Қорғауға шығарылатын диссертациялық жұмыстың негізгі қағидалары:

1-қағида. Болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындаудың ғылыми-теориялық негіздері іргелі санаттарды талдау үрдісінде ашылды: «кіріктіру», «жинақтау», «кешен», «жүйе», «пәнаралық байланыстар» және олардың арақатынасы, бұл бізге келесілерді нақтылауға мүмкіндік берді:

– «Бастауыш мектепте кіріктірілген оқыту» ұғымы және оны әртүрлі пәндік салалардағы білімнің өзара байланысын нығайту негізінде ұйымдастырылған, жүйелі дүниетанымды дамытуға және оқушылардың жеке басын үйлестіруге бағытталған, оларда әлемнің біртұтас бейнесін қалыптастыруға ықпал ететін оқу үрдісі ретінде қарастыру;

– «болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығы» ұғымын, біз оны білім алушылардың бойында әлемді тұтас қабылдауды, сондай-ақ оларды бастауыш мектептің педагогикалық үрдісінде саналы түрде қолданумен байланысты біліктер мен дағдыларды қалыптастыруға бағытталған кіріктірілген оқытудың мазмұны, формалары мен құралдары туралы білімдер жиынтығына негізделген жүйелі-тұлғалық сапа болып табылатын ЖОО-да кәсіби даярлаудың нәтижесі ретінде қарастырамыз.

2-қағида. Бастауыш білім берудегі ҚР ЖБМЖС, «Бастауышта оқытудың педагогикасы мен әдістемесі» білім беру бағдарламалары, бастауыш білім

берудің үлгілік оқу бағдарламаларының мазмұндарын талдауы негізінде анықталатын, ЖОО-ның педагогикалық үрдісінің мүмкіндіктері, бастауыш сынып оқушыларын кіріктірілген оқытудағы бастапқы сатысы ретінде, пәнаралық байланыстарды пайдалануға байланысты, кәсіби қызметті және *әлеуетті* мүмкіндіктерді жүзеге асыру үшін қажетті білім, шеберлік және дағдыларды қалыптастырумен байланысты *нақты* мүмкіндіктерді төмендегілер арқылы көрсетті:

- құзыреттілік тәсілдің негізгі ережелеріне және қоғамның әлеуметтік-экономикалық дамуының қазіргі заманғы сұраныстарына сәйкес жүзеге асырылатын оқу пәндерінің мазмұны;

- шиыршық қағидасы бастауыш сынып оқушыларын оқытуда алынған білім мен дағдылардың жинақтаушы сипатын қамтамасыз етеді, яғни қарапайымнан күрделіге ауыса отырып, олар оқытудың алдыңғы кезеңдерінде алған білімдері мен дағдыларын біртіндеп кеңейтеді және сонымен бірге тереңдетеді. Бұл оқу материалының сабақтастығы мен пәнаралық кірігуін анықтайды.

- пәнішілік байланыстарды ашуға, репродуктивті дағдылар арқылы білім алушылардың ойлау операцияларын дамытуға бағытталған педагогикалық мақсат қою: білім, түсіну, қолдану және жоғары дәрежелі дағдылар: талдау, жинақтау, бағалау;

- ғылымдардың әртүрлі салаларындағы ғылыми білімді біріктіруге және оқу пәндерінің мазмұнын байытуға ықпал ететін өтпелі бөлімдер мен тақырыптар.

3-қағида. Болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындаудың теориялық моделі өзара байланысты құрамдас бөліктерін біртұтас жүйесі ретінде ұсынылған, олардың әрқайсысы белгілі бір функцияны орындайды:

- стратегияны анықтау – мақсаттар, міндеттер мен басымдықтарды белгілеу, оларға қол жеткізу және ресурстарды пайдалану үшін әрекеттерді анықтау;

- болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындауға қойылатын талаптарды анықтайтын, әдіснамалық тәсілдер мен қағидаларға негіздеу;

- болашақ мұғалімдерді университеттің оқу үрдісінде бастауыш сынып оқушыларын кіріктірілген оқытуға дайындау үрдісінде технологияны және олардың мазмұнын сынақтан өткізу кезеңдерін ұсыну;

- болашақ мұғалімдерді зерттелетін қызмет түріне дайындау технологиясын іске асырудың нысандарын, әдістері мен құралдарын пайдалануды нақтылау;

- жоспарланған нәтижеге қол жеткізуге бағытталған модель құрамдас бөліктердің өзара байланысы мен бағынуы - болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқуға дайындығы, эксперименттік жұмыстың нәтижелерін бағалау үшін оның критерийлерін, көрсеткіштері мен деңгейлерін әзірлеу.

4-қағида. Болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындау технологиясы мыналарды қолдануды қамтыды:

- генетикалық кондиционерлеу, мақсатты анықтау, кіріктіру негіздерінің көптігі, квалиметриялық негізділік қағидаттарының жүйелігі, белсенділігі,

тұлғалық-бағдарланған, құзыреттілік, ақпараттық, кіріктірілген тәсілдері мен негізгі ережелері;

- дәстүрлі және инновациялық формалар, қажетті білім, дағдыларды қалыптастыру әдістері мен құралдары кешені қолданды;

- әзірленген оқу-әдістемелік материалдардың мазмұны, олардың әрқайсысының мазмұны, болашақ мұғалімдерді бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындау технологиясын іске асыру барысында болашақ мұғалімдердің зерттелетін қызмет түріне дайындығының ынталандыру, мазмұнды және процедуралық құрамдас бөліктерінің деңгейін арттыруға ықпал етті.

5-қағида. Әзірленген технологияның тиімділігі және оның нәтижелерінің дұрыстығы, болашақ мұғалімдердің Пирсон бойынша корреляция коэффициентін пайдалана отырып, бастауыш сынып оқушыларын кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру жөніндегі тәжірибелік-педагогикалық жұмыстың нәтижелерімен расталды, бұл екі сандық көрсеткіш арасындағы сызықтық байланыстың болуын анықтауға, сондай-ақ болашақ мұғалімдердің зерттелетін қызмет және технология түріне дайындық деңгейі мен болашақ мұғалімдердің арасындағы сенімді байланысты көрсететін статистикалық маңыздылығын бағалауға мүмкіндік берді. Сауалнама әдістерінің ішкі дәйектілігі мен сенімділігін бағалау үшін альфа Кронбах коэффициенті қолданылды.

Бұл технологияны кезең-кезеңімен енгізу және сынақтан өткізу болашақ мұғалімдердің зерттелетін қызмет түріне дайындығын қалыптастыруға толық ықпал етті, бұл біздің зерттеуіміздің гипотезасын растады.

Зерттеу нәтижелерін сынақтан өткізу және тәжірибеге енгізу.

Диссертациялық жұмыстың мазмұны 32 ғылыми еңбекте көрініс тапты, оның ішінде:

- халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларға қатысу (6 мақала);
- жақын және алыс шетел журналдарындағы жарияланымдар 7 мақала);
- ҚР ҒЖБМ БҒССҚК ұсынатын ғылыми басылымдарда (12 мақала);
- «Scopus» рефераттық базасына кіретін ғылыми басылымдарда (2 мақала).

1 оқу құралы, 3 автоматтандырылған оқыту бағдарламасы, 1 электронды оқулық жарық көрді.

Ғылыми нәтижелердің дәлелдігі мен негізділігі зерттеу әдіснамасымен және қойылған міндеттерге сәйкес келетін бастапқы теориялық ережелермен қамтамасыз етіледі. Жеткілікті ақпарат саны. Жүргізілген тәжірибелік-педагогикалық жұмыстың нәтижелері, диссертациялық зерттеудің міндеттеріне барабар әдістердің үйлесімі, зерттеу нәтижелерінің сапалық және сандық талдауын қолдану.

Диссертациялық жұмыстың құрылымы қойылған міндеттердің логикасы және реттілігімен анықталды. Диссертация кіріспе, екі тарау, қорытынды, пайдаланылған дереккөздер тізімі және қосымшаларды қамтиды. Мәтін суреттер және кестелермен иллюстрацияланған. Диссертация көлемі кестелер және суреттермен бірге 147 бетті құрайды.

Кіріспеде зерттелетін мәселенің өзектілігі негізделеді, диссертациялық зерттеудің ғылыми аппараты ұсынылған.

«Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастырудың ғылыми-әдістемелік негіздері» атты бірінші бөлімде болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастырудың теориялық негіздері ашылды; болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру бойынша ЖОО-ның педагогикалық үрдісінің мүмкіндіктері анықталды; болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру моделі әзірленді.

«Болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру бойынша тәжірибелік-педагогикалық жұмыс» атты екінші бөлімде болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығының бастапқы жай-күйін талдау нәтижелері; болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру технологиясының кезеңдері және болашақ мұғалімдердің бастауыш мектепте кіріктірілген оқытуға дайындығын қалыптастыру бойынша тәжірибелік-педагогикалық жұмыстың нәтижелері көрсетілген.

Қорытындыда диссертациялық зерттеудің нәтижелері көрсетілген, алдағы іс-әрекеттер туралы тұжырымдар мен ұсынымдар қалыптастырылған. Қосымшада зерттеу материалдары берілген.